

2022 - 2027

CONTOUREN WATER & BODEM

Contouren van het regionaal
water en bodem programma

1 December 2020

LEES VERDER ►

INLEIDING

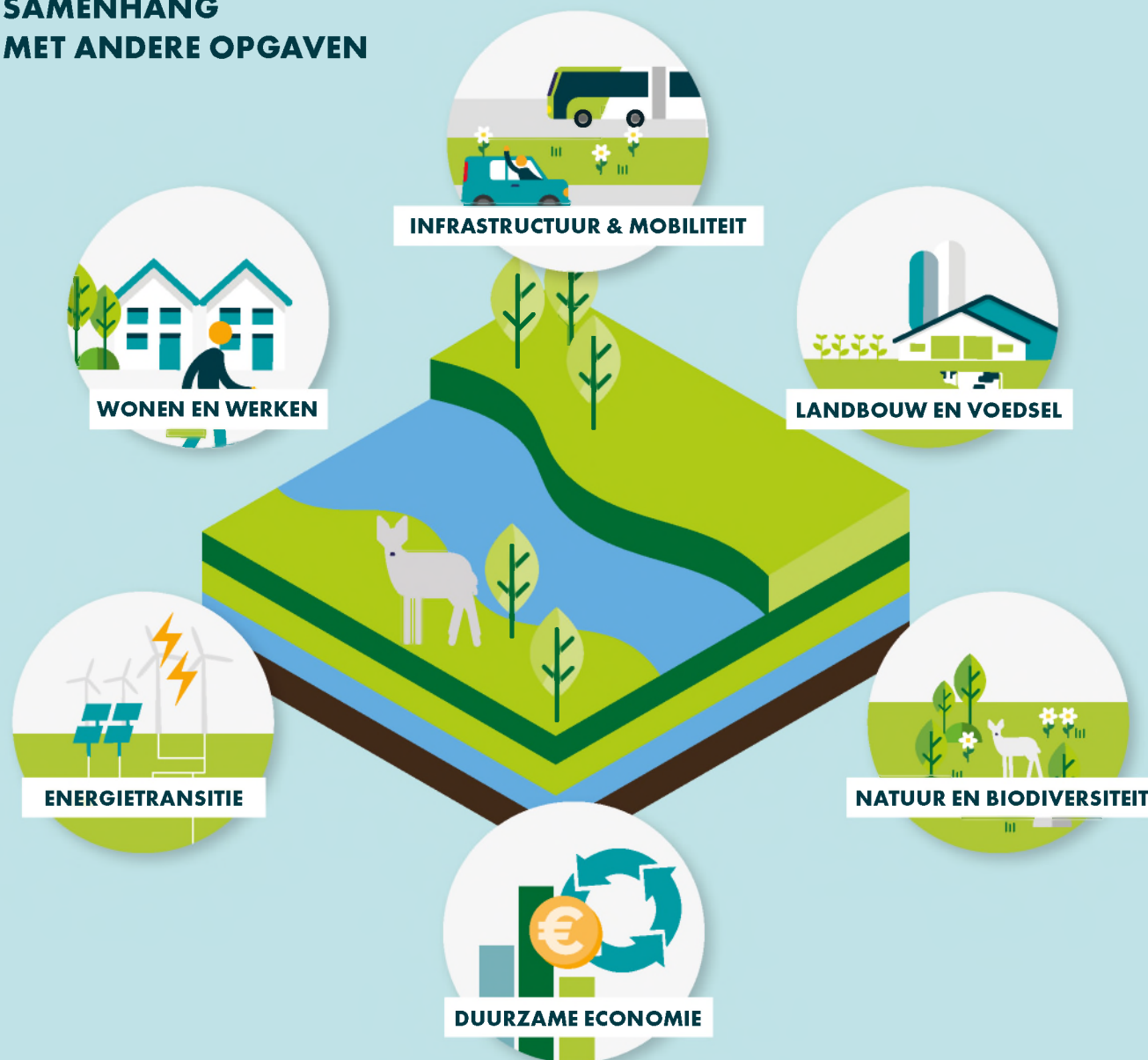
Water speelt een hoofdrol in ieders leven. Het is dan ook geen gewone handelswaar, maar een erfgoed dat als zodanig beschermd, verdedigd en behandeld moet worden, aldus de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

SAMENWERKEN

De provincie zorgt goed voor het water, samen met Rijk, waterschappen en gemeenten en in samenwerking met vele andere partijen in Brabant. Vertrekpunt voor het Regionaal Programma Water en Bodem (RWP) is de omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant - visie op de Brabantse leefomgeving'. Die zet in op het vinden van een balans tussen beschermen en benutten.

SAMENHANG MET ANDERE OPGAVEN

AMBITIE

**Brabant heeft in 2050
een klimaatbestendig
en veerkrachtig water-
en bodemsysteem en is
bestand tegen extremen.**

Provincie Noord-Brabant

INHOUD

Het Regionaal Programma Water en Bodem (RWP) is een programma voor de periode 2022-2027. Het RWP stelt doelen voor 2027, op weg naar de ambitie van 2050.

Het RWP bevat de ambitie, opgaven, doelen en de aanpak, inclusief de zeven leidende principes bij het tot stand komen van een klimaat-bestendig en veerkrachtig water- en bodemsysteem.

1

BELEIDSOPGAVEN**LEES VERDER ►**

2

ONTWIKKELINGEN**LEES VERDER ►**

3

PRINCIPES**LEES VERDER ►**

4

SAMENWERKING**LEES VERDER ►**

5

AANPAK**LEES VERDER ►**

BELEIDS OPGAVEN

De visie op ons water- en bodemsysteem is in transitie. Van een probleemgerichte aanpak maken we de omslag naar een systeemgerichte aanpak. Gezien de urgentie en de grootte van de opgaven is een trendbreuk nodig: een nieuwe manier van denken waarbij de draagkracht van het water- en bodemsysteem leidend is. Water wordt een kostbaar goed, waar het water- en bodemsysteem op aangepast zal moeten worden.

Dit vraagt om een integrale aanpak waarbij schoon water, voldoende water, veilig water, vitale bodem en klimaatadaptatie gezamenlijk toewerken naar een klimaatbestendig en veerkrachtig water- en bodemsysteem dat bestand is tegen extremen.

Voldoende water

[LEES VERDER](#)

Schoon water

[LEES VERDER](#)

Klimaatadaptatie

[LEES VERDER](#)

VEERKRACHTIG SYSTEEM

Waterveiligheid

[LEES VERDER](#)

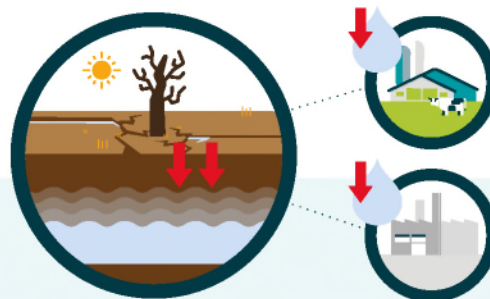

Vitale bodem

[LEES VERDER](#)

TOESTAND VAN HET **BRABANTSE** **WATER- EN** **BODEMSYSTEEM**

**De natuur is verdroogd en
voorraad diep grondwater
onvoldoende aangevuld**

Trend naar grotere tekorten water-
afhankelijke functies (landbouw en industrie)

**We treffen steeds
meer stoffen aan in
de bodem en water**

Oppervlaktewater voldoet niet

Niet op chemie, niet op biologie en niet op inrichting

50% agrarisch gebied rond een aantal
winningen heeft te veel nitraat in grondwater

**Vitale bodem voor
landbouw is
onvoldoende**

**85% van de dijken
langs beken en kanalen
is op orde**

**Veiligheid langs grote
rivieren onder druk**

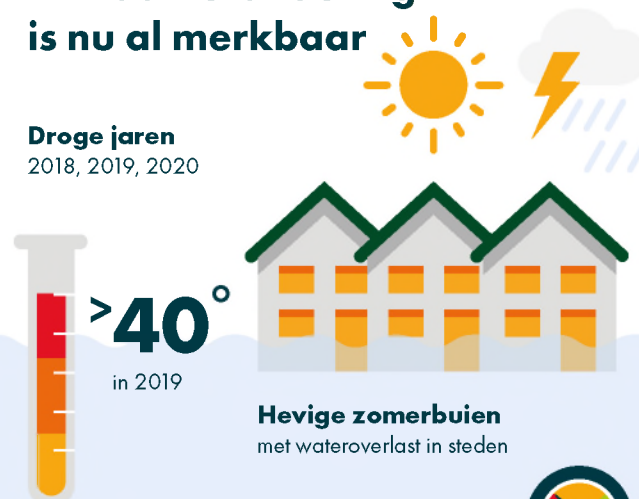
door toenemende menselijke activiteiten
en klimaatverandering

**Onvoldoende ruimte
voor rivier bij hoog
water**

**Het effect van
klimaatverandering
is nu al merkbaar**

Droge jaren
2018, 2019, 2020

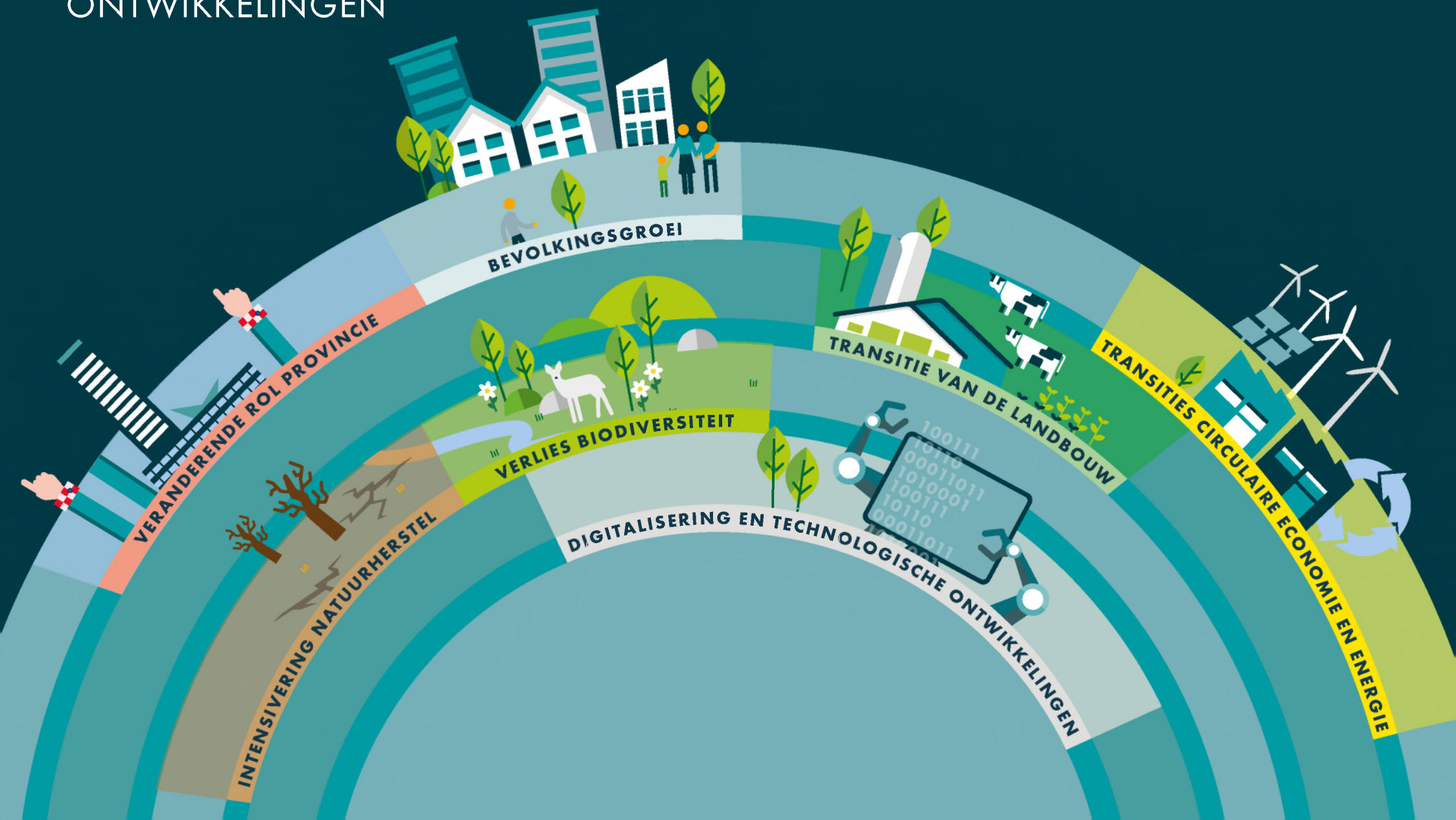
>40°
in 2019

Hevige zomerbuien
met wateroverlast in steden

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

PRINCIPES

Het RWP is gebaseerd op zeven leidende principes. Naast de vijf die eerder werden vastgesteld in de visie klimaatadaptatie, zijn er twee principes toegevoegd. Doel van die extra twee is om niet alleen het gebruik van water te veranderen, maar ook de gedragsverandering die nodig is bij de gebruiker te benoemen.

Principe 1 Watervoorraad in balans

Er wordt aan het oppervlaktewater, ondiepe en diepe grondwater niet meer onttrokken dan er ook wordt aangevuld.

Principe 2 Elke druppel telt

Het (regen)water in hoger gelegen gebieden wordt zo min mogelijk afgevoerd, en wordt zoveel mogelijk vast gehouden in de bodem zodat het kan infiltreren naar het grondwater.

Principe 3 Niet alles kan overal

Het grondgebruik en netwerken zijn in beginsel volgend op wat het water- en bodemsysteem aankan: Niet alle gebruiksfuncties kunnen overal plaatsvinden in Brabant.

Principe 4 Brabant is in staat weersextremen op te vangen

Als er extreme weersituaties zijn - zoals piekbuien of langdurige droogte - ontstaat minder, minder snel of minder ernstige overlast of schade, omdat het systeem in de toekomst "ruimte" biedt om extremen op te vangen in ruimte of tijd.

Principe 5 Water- en bodemkwaliteit zijn passend voor gebruik

De kwaliteit van het water of de bodem op een bepaalde plek past bij het gebruik op die plek, door landbouw, industrie, natuur en consumenten. Hoogwaardig (grond)water wordt niet verspild voor laagwaardige functies. Waterkwaliteit op maat voor het gebruik: hoogwaardig grondwater alleen voor hoogwaardige toepassing.

Principe 6 Gebruikers zijn maximaal verantwoordelijk

Overal waar lozingen of afspoelingen plaatsvinden naar het water- en bodemsysteem moeten maatregelen worden getroffen om vervuilingen zoveel als mogelijk te voorkomen. Uitgangspunt is en blijft dat de vervuiler betaalt.

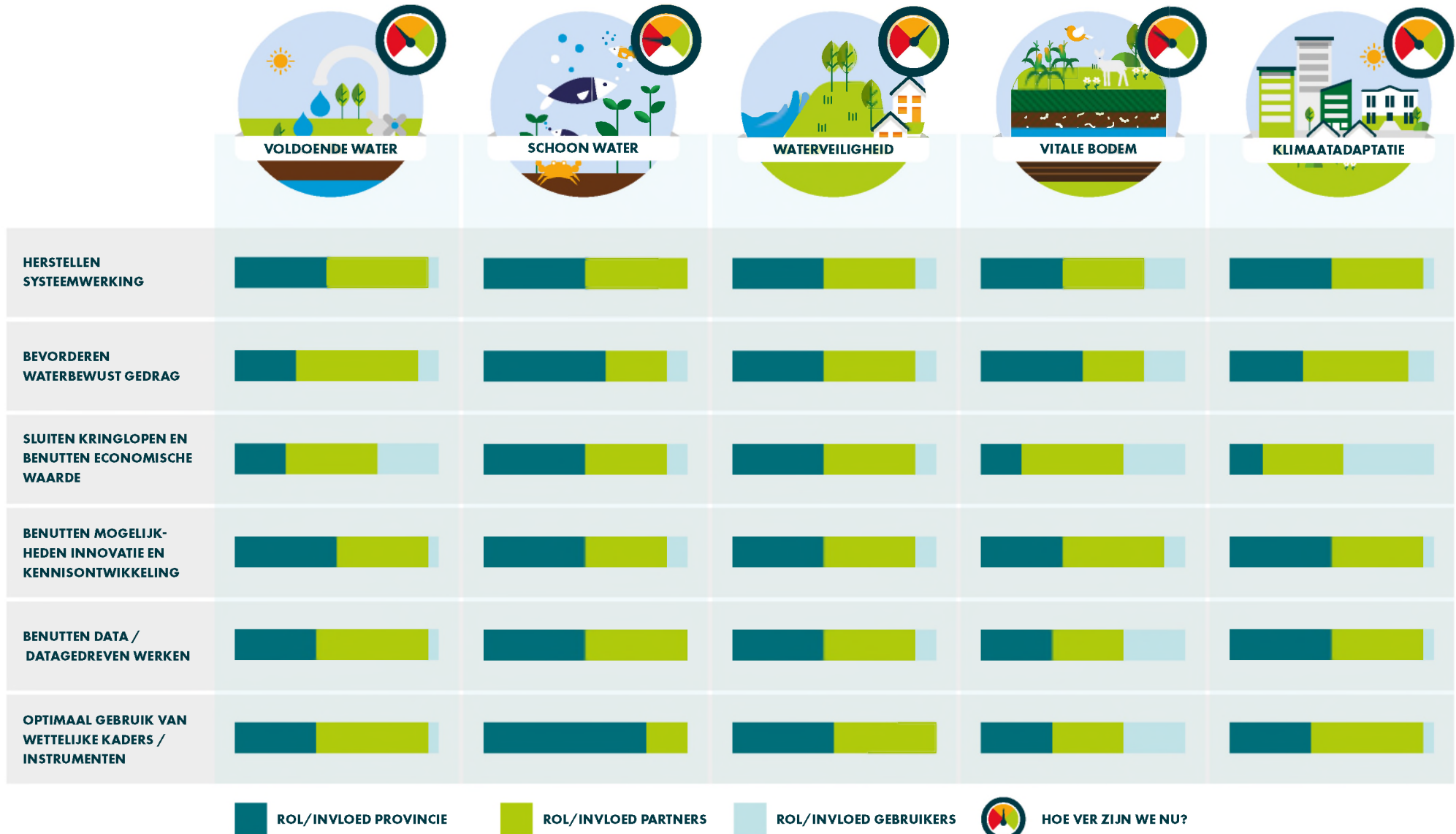

Principe 7 We denken en doen circulair

We voorkomen verspilling van water en grondstoffen, sluiten kringlopen en werken volgens de trits: reduce / re-use / recycle: verminderen watergebruik en afvalstromen, hergebruik stoffen uit het water of opwerken naar nieuwe grondstoffen. Het bodem- en watersysteem is bij uitstek circulair.

STURINGSFILOSOFIE EN SAMENWERKING

Provincie Noord-Brabant

VOLDOENDE WATER

In Nederland zijn we gewend om altijd genoeg water te hebben. Steeds meer wordt echter duidelijk dat we ook last hebben van te weinig water.

Op korte termijn levert droogte problemen op voor de scheepvaart, de landbouw en natuur. Op lange termijn kan verdroging zorgen voor problemen voor de leefomgeving en gezondheid, de drinkwatervoorziening, industrie en mobiliteit.

Zowel in het oppervlaktewater als in het grondwater nemen de hoeveelheden en voorraden af. Op korte termijn is er veel fluctuatie, maar op de langere termijn is de trend dat er een structureel tekort is. Bovendien verwachten we dat door klimatologische veranderingen vaker droogte zal optreden.

Om de grondwatervoorraden te voeden moet er minder water worden onttrokken, en meer water worden aangevuld. Er valt in Brabant genoeg regen om het ondiepe grondwater te voeden, mits het water- en bodemsysteem wordt ingericht op het vasthouden van water.

BELEIDSOPGAVEN
ONTWIKKELINGEN
PRINCIPES
SAMENWERKING
AANPAK

Doelen 2027

► Voldoende grondwater voor de natuur

De grondwaterstanden in en rondom de 97 natte natuurgebieden/N2000 gebieden zijn voldoende voor behoud en herstel van de natuurdoeltypen.

► Voldoende grondwater voor beken en kreken

De watervoerendheid van alle oppervlaktewaterlichamen (zoals beken en kreken) past bij het watertype.

► De grondwatervoorraad is op orde en stabiel

Grondwateraanvulling en -onttrekking zijn in balans in het diepe grondwaterlichaam (Centrale Slenk/Roerdal Slenk).

► Voldoende water voor de bereiding van drinkwater

Er is voldoende (grond)water voor de bereiding van drinkwater voor de openbare drinkwatervoorziening.

► Efficiënt en effectief gebruik van beschikbare watervoorraden voor economische bedrijvigheid

De beschikbare watervoorraden worden efficiënt en effectief benut voor economische activiteiten zoals landbouw en industrie.

► Voldoen aan de normen voor wateroverlast

Aanpak

► Verbeteren diepe en ondiepe aanvulling

Verminderen grondwateronttrekkingen en aanvullen van de grondwatervoorraden.

► Vasthouden van water

Vasthouden in plaats van snel afvoeren, verbeteren bodem (sponswerking) en inspelen op wateroverlast.

► Komen tot afspraken over een duurzame ruimtelijke inrichting van gebieden

Een robuust en veerkrachtig water- en bodemsysteem wordt waar relevant op termijn (mede) bepalend voor de ruimtelijke inrichting.

► Verminderen beregening landbouw en grondwateronttrekkingen

Bestuurlijke afspraken beregening en onttrekkingen, indien nodig beperken vergunning ruimte.

► Waterbesparing en terugdringen laagwaardig gebruik van drinkwater en bij industrie

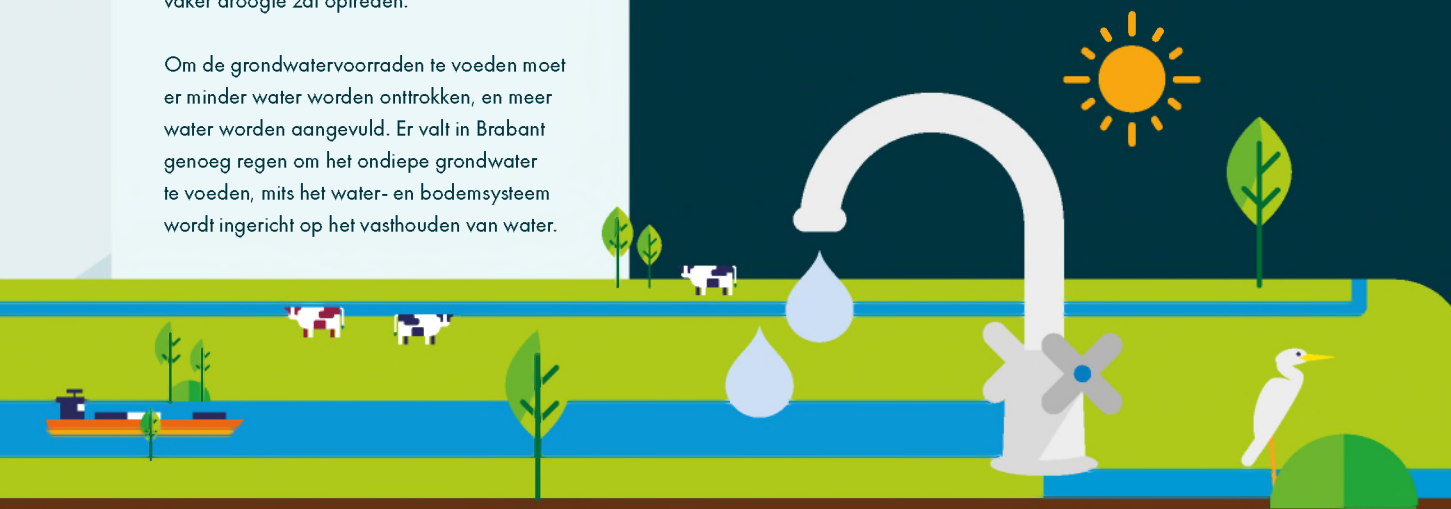
- Waterbesparende maatregelen en innovatieve oplossingen
- Vergroten van bewustzijn watergebruik bij bewoners en ondernemers

► Realiseren alternatieven laagwaardig gebruik grondwater

Toepassen van andere kwaliteiten dan drinkwater bij consumenten en door de industrie.

► Nieuwe normensystematiek voor wateroverlast

Overgang naar een nieuwe normensystematiek voor wateroverlast op basis van een klimaatbestendig water- en bodemsysteem.

Provincie Noord-Brabant

SCHOON WATER

Schoon water is niet langer vanzelfsprekend. Lokaal zitten er meer meststoffen en zware metalen in het ondiepe grondwater dan toegestaan.

Ook de diversiteit en concentraties van antropogene stoffen nemen toe. Het diepe grondwater is nog steeds schoon maar die kwaliteit staat in toenemende mate onder druk door een toenemende activiteit in diepe bodemlagen.

Klimaatverandering leidt tot een extra urgentie, omdat waterkwaliteit beïnvloed wordt door droogte, extreme neerslag, watertemperatuur en extra gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

BELEIDSOPGAVEN
ONTWIKKELINGEN
PRINCIPES
SAMENWERKING
AANPAK

Doelen 2027

► Geen antropogene stoffen

Vanaf 2027 worden geen antropogene stoffen (zoals PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten, plastics, etc.) toegevoegd aan het water- en bodemsysteem. Er vindt geen trendmatige achteruitgang van de (grond) waterkwaliteit plaats. De inbreng van, van nature voorkomend stoffen is teruggebracht naar achtergrondwaarden.

► Alle parameters op orde

Alle fysische, biologische en chemische parameters conform de KRW zijn op orde voor de oppervlaktewateren en het grondwater.

► Zwemwateren voldoen aan de norm

In Brabant voldoen alle aangewezen zwemwateren aan de normen.

► Vaarwegen op orde

De kwaliteit van de vaarwegen in West Brabant met een boven-lokaal ruimtelijk economisch belang is geborgd.

► Bodemverontreinigingen vormen geen bedreiging voor waterkwaliteit

Oude bodemverontreinigingen vormen geen bedreiging voor de toestand van het watersysteem.

► Kwaliteit grondwatervoorraden op orde

De kwaliteit van de strategische grondwatervoorraden is op orde.

Aanpak

► Terugdringen lozingen en nutriënten

Brede aanpak via onder meer extra zuiveringstrap RWZI's, terugdringen nutriënten-invloed buitenland, aanpak overstorten en gebiedsgerichte handhaving over-benutting mest.

► Stimuleren aanpassen bedrijfsvoering agrarisch ondernemers

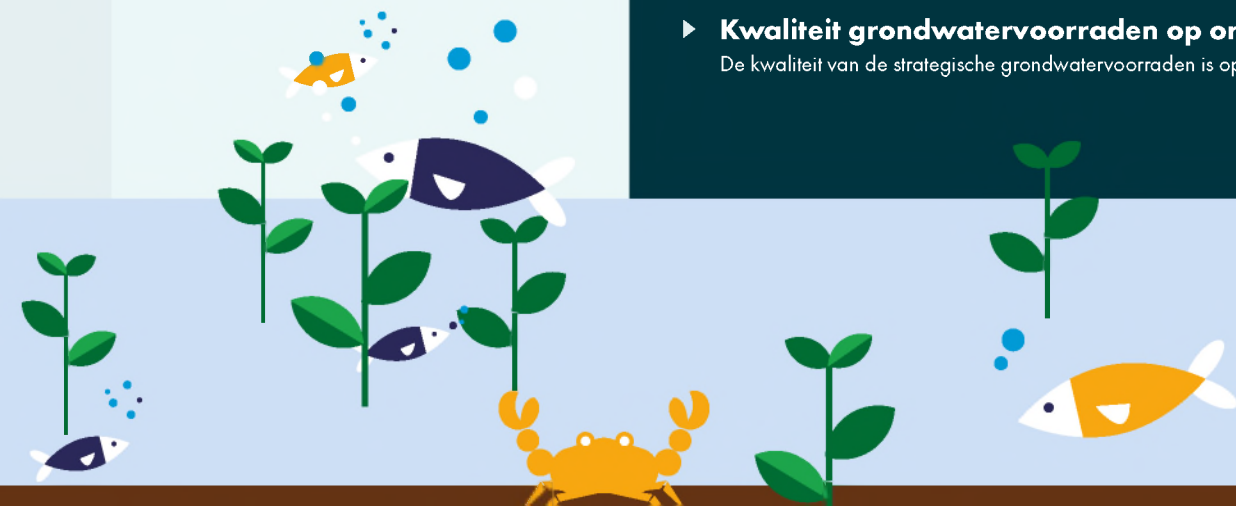
Stimuleren opstellen en uitvoeren Bedrijfs- Bodem- en Waterplan voor terugdringen nutriënten en verbeteren bodem door agrarische bedrijven in de zones rondom natuurgebieden (project Bode-mUp), Indien nodig (te weinig resultaten/ deelname) zo mogelijk verplicht stellen van een bedrijfsplan.

► (Aanvullende) regels voorkomen van verontreiniging grondwater

Stellen van (aanvullende) regels in omgevingsverordening voor het voorkomen van verontreiniging van het grondwater.

► Regels voor bodemenergiesystemen

Regels in de Omgevingsverordening voor gesloten en open bodemenergiesystemen, Hoge Temperatuur Opslag systemen en geothermie.

WATER- VEILIGHEID

Er zijn in onze provincie nu geen acute veiligheidsrisico's, en dat moet ook zo blijven.

In 2017 zijn de wettelijke overstromingsnormen voor de primaire waterkeringen langs de rivieren aangescherpt, mede vanwege de toegenomen aantallen inwoners en economische waarde achter de rivierdijken. Dat is een forse opgave in het rivierengebied tot 2050, met een grote ruimtelijke impact. De verwachting is dat de rivieren en beken in extreme situaties meer water te verwerken krijgen, waardoor de pieken in hoogwaterafvoer van de rivieren en beken hoger worden. Verdere zeespiegelstijging bemoeilijkt de rivierafvoer.

Keringen hebben veel impact op de omgevingskwaliteit. De provincie Brabant heeft de ambitie om waterveiligheidsopgaven (dijkversterking, rivierverruiming) te verbinden met andere ruimtelijke opgaven. Dit wordt steeds belangrijker, omdat het ruimtegebruik in Brabant intensiever wordt.

Doelen 2027

- ▶ **Brabant is beschermd tegen overstromingen**
Brabant is duurzaam beschermd tegen overstromingen, zowel in het hoofd-, als in het regionaal watersysteem. De waterschappen zorgen ervoor dat de dijken en andere keringen voldoende aan de wettelijke normen (hoofdwatersysteem) en de provinciale normen (regionale keringen).
- ▶ **Ruimte voor de rivier**
Provincie zorgt met de partners samen voor de rivier. Het versterken en ophogen van dijken en andere keringen heeft veel impact op de omgevingskwaliteit en is eindig.
- ▶ **Voorkomen afwenteling naar benedenstrooms**
Bij toename van hoogwater in het regionale watersysteem wordt voorkomen dat afwenteling ontstaat naar benedenstrooms en daarmee tot noodzaak tot verder ophogen en verlengen van regionale keringen.
- ▶ **Keringen worden gezien in relatie tot water-overlast**
De functie van regionale keringen zien we in samenhang met een klimaatbestendig en robuust watersysteem, waaronder de normering van wateroverlast. Sommige risico's moeten we accepteren.

Aanpak

- ▶ **Door-ontwikkelen beleid en regelgeving regionale keringen**
Onder andere opvangen toekomstige hogere maatgevende afvoeren met oplossingen in het watersysteem.
- ▶ **Stimuleren van meerwaarde voor de omgeving en ruimtelijk borgen van dijkversterkingsplannen**
Borgen via bv. structuurvisie of omgevingsprogramma, waarbij duurzaamheid, omgevingskwaliteit en multifunctioneel gebruik belangrijke aandachtspunten zijn.
- ▶ **Beschikbaar stellen informatie hoogwater-veiligheid en overstromingsrisico's**
Conform de EU-richtlijn overstromingsrisico's (ROR) opstellen informatie in de vorm van kaarten en publiceren op risicokaart.nl.
- ▶ **Modelinstrumentarium overstromings-scenario's**
Ontsluiten belangrijke informatie voor de waterschappen en veiligheidsregio's in situaties van crisisbeheersing en evacuatie bij hoogwater.

VITALE BODEM

Een vitale bodem is de basis voor voldoende en schoon water, een klimaatrobuust systeem, meer biodiversiteit en voedselzekerheid.

De vitaliteit van de bodem is door intensief agrarisch gebruik sluipenderwijs afgenomen. De sponswerking voor water en mineralen is verminderd waardoor normen voor waterkwaliteit en ecologische doelen voor water- en landnatuur niet worden gehaald. Een niet-vitale bodem kan ook tot economische schade voor de agrarische sector leiden, vooral bij een overschot en tekort aan water. Ook is er sprake van een achteruitgang van de vitaliteit van de bos- en natuurbodem. Dit heeft geleid tot een afname van de soortenrijkdom. De vitaliteit en kwaliteit van de bossen en heiden, vooral op de armere zandgronden, staan onder grote druk.

Door de traagheid waarmee het bodemsysteem reageert en veranderingen niet meteen zichtbaar zijn, vraagt duurzaam bodembeheer een lange termijn-aanpak.

Doelen 2027

► De bodem is vitaal

In de agrarische beïnvloedingsgebieden rondom de prioritair N2000/natte natuurgebieden is de bodem vitaal. Dat houdt in:

- Er is geen sprake meer van verdichting, zodat regenwater kan infiltreren;
- Het gehalte aan organische stof is op zodanig niveau dat een gevarieerd bodemleven mogelijk is en meststoffen en water worden gebonden;
- Het bodemleven is gevarieerd en in staat ziekten te weren, de bodemstructuur te herstellen en de sponswerking voor water en meststoffen te bevorderen.

► Bewustzijn over belang vitale bodem is toegenomen

De agrariër is zich ervan bewust dat de vitaliteit van de bodem steeds belangrijker wordt als productiefactor en als zodanig in toenemende mate de economische waarde van de grond bepaalt.

► Centrale plaats agrarische bedrijfsvoering

Het natuurlijk productievermogen en de draagkracht van de bodem nemen een centrale plaats in de agrarische bedrijfsvoering in. Agrariërs passen zoveel mogelijk ecologische principes toe en leveren zo hun aandeel in duurzaam ondernemen.

Aanpak

► Stimuleren duurzaam bodembeheer in de praktijk

Agrarische ondernemers ondersteunen om maatregelen voor vitale bodem te integreren in bedrijfsvoering, onder meer via aanpak Bodem-Up en bodemcoaches, - uitwisseling van ervaringen via praktijkbijeenkomsten.

► Kennisontwikkeling en innovatie

- Opzetten van centre of expertise: verzamelen, vergroten en verspreiden van kennis over de agrarische bedrijfsvoering, de Agrofoodketen waarin de agrarische ondernemer opereert en die van belang zijn om te komen tot een vitale bodem.
- Stimuleren van vernieuwingen in het agrarisch beroepsonderwijs.
- Ondersteuning van de ontwikkeling van nieuwe landbouwmethoden en technologieën.
- Laten uitvoeren van (vraag-gestuurd) onderzoek.

► Instrumentarium

- Stimuleren van een actieve grondpolitiek waarbij pacht-afspraken worden gekoppeld aan bodeminvesteringen.
- Ontwikkelen van financieringsmogelijkheden voor bovenwettelijke prestaties die ten goede komen aan bodemvitaliteit.
- Invloed uitoefenen op de ontwikkeling van internationale en landelijke en provinciale wet- en regelgeving, met als resultaat een stelsel van wet- en regelgeving dat het herstel en behoud van de bodemvitaliteit ondersteunt en bevordert

► Sluiten van kringlopen

Stimuleren van korte koolstof- en mineralenkringlopen gericht op het stimuleren van bodemleven en organische stof in de bodem.

Provincie Noord-Brabant

KLIMAAT-ADAPTATIE

Tijdig anticiperen op een veranderend klimaat is essentieel voor vrijwel al onze provinciale opgaven: wonen en werken, natuur en biodiversiteit, de energietransitie, mobiliteit, landbouw en voedsel, en een concurrerende en duurzame economie. Het doel is dat Brabant uiterlijk in 2050 klimaatproof is.

Brabant is klimaatproof als:

Brabant een goed beeld heeft van de mogelijke gevolgen van klimaatverandering voor de leefomgeving.

Bewuste afwegingen zijn gemaakt tussen mogelijke gevolgen, kansen en oplossingsrichtingen.

Hierop afdoende is gehandeld door overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers.

De maatschappelijke gevolgen van klimaatverandering zijn geminimaliseerd en liggen op een acceptabel niveau.

BELEIDSOPGAVEN ▶

ONTWIKKELINGEN ▶

PRINCIPES ▶

SAMENWERKING ▶

AANPAK ▶

Doelen 2027

▶ Brabant op weg naar een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting

Brabant wordt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht op basis van de leidende principes uit dit RVP.

▶ Doelen en aanpak water- en bodembeleid in lijn gebracht met de verwachte klimaatverandering

In doelen en aanpak van elk van de vier andere Beleidsopgaven wordt rekening gehouden met de verwachte effecten van klimaatverandering op basis van de vigerende, maatgevende KNMI klimaatscenario's.

▶ Maatschappelijke functies blijven in stand

De maatschappelijke functies in stad en land blijven optimaal behouden of zijn bijgesteld door in te spelen op gevolgen van klimaatverandering.

Aanpak

▶ Bewustwording klimaatadaptatie

Het vergoten van de bewustwording is cruciaal in een transitieproces. Samen met onze partners stimuleren we bewustwording en klimaatadaptief handelen.

▶ Klimaatadaptatie integraal onderdeel programma's en projecten provincie

Onderdeel maken van de beleids- en uitvoeringsprogramma's en projecten van de provincie. Vanuit deze programma's verdere doorwerking plaats laten vinden via de geëigende beleidsinstrumenten. We ontwikkelen hiervoor de klimaatstresstest verder door.

▶ Regisseur Zuid-Nederland

Rol als regisseur en netwerkende overheid op het schaalniveau van Zuid-Nederland in de samenwerking tussen Rijk, provincie(s), gemeenten en waterschappen.

▶ Bijzondere aandacht voor vitale en kwetsbare functies

Samen met onze partners zorgdragen voor de klimaatbestendigheid van vitale en kwetsbare functies zoveel mogelijk in 2027, maar uiterlijk in 2050.

▶ Klimaatbestendige en waterrobuuste beeklandschappen

Door-ontwikkelen en verbreden kennis en ervaringen pilotgebieden beeklandschappen naar andere gebieden.

▶ Klimaatbestendige inrichting van de stad en bedrijventerreinen

Maken van afspraken over en samenwerken met gemeenten, waterschappen en andere partijen aan een klimaatbestendige inrichting van het stedelijk gebied in relatie met het (omge)land.

